

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

DRAMA

Urednik: J. Vidmar

Izhaja za vsako premijero

Din 2 50

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna

Sonja

GLEDALIŠKA UL. 7

NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV

„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA — NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine ●

Najugodnejše v največji izbiri ●

IV. BONAČ, Ljubljana ●

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa ●

M. REAL IN M. FERNER:
TISOČAK V TELOVNIKU

PREMIERA 19. JUNIJA 1937.

Avtorja sta nam že znana, njuni »Trije vaški svetniki« so šli preko našega odra, ter utrdili sloves piscev.

Povsem naravno je, da si želi človek v današnjem času, ki zahteva intenzivnega dela in posvečanja vseh duševnih zmožnosti za borbo, za eksistenco — v svobodnem času oddiha, da se lahko odpočije in razvedri, zato je priljubljenost lažjih iger razumljiva. Pripraviti človeka v smeh je dokaj težavna naloga, toda kdor to zna, žanje od ljudi hvaležno priznanje. — Smeh je zdravje, je optimizem, je sončna stran človekove narave.

Po kvaliteti so igre, ki vzbujajo različne vrste smeh, različne: grobe, drastične burke, z robotimi dovtipi, ki dramijo smeh najprimitivnejših ljudi, potem pa je lestvica iger od veseloigre do najfinišše komedije, preko satire in farse, ki vzbujajo vsaka svoje vrste smeh.

»Tisočak v telovniku« je ena izmed tistih posrečenih burk, ki izživajo dobrodušen, veder smeh, ne krohota, smeh, ki prihaja iz sočustvujočega srca, ki preživlja vso srečo in nesrečo glavnih junakov.

Dejanje te burke ni sestavljeno površno, kakor pri marsikaterem drugem piscu, in ne stremlje samo za zunanji efekti, ne, ta burka ima svoje etično jederce, ki je potrebno tudi najbolj lahki igri, da upravičuje njen obstoj. In tu je jedro: pravičen razvoj dejanja v prid

poštenemu človeku, ki ga je zaman skušal opehariti lakomnik. Kazen je mila in taka, kot si je vsakdo želi: lakomnik mora odnehati.

S spretno roko orisane figure so žive in polne življenjskega soka, ne papirnate, izkostruirane teatske marijonete. Pisca razkrivata v osebah svoj neposredni odnos do življenja, svojo tenkočutnost za pestre preobrate in srečno družita vesele in žalostne življenjske trenutke v zaokroženo celoto. Ta igra zapušča v gledalcu nekaj, česar marsikatera ne more: Neko tiho zadovoljstvo in zavest, da je usoda vendarle tudi naklonjena autsiderjem, in da se suče njeno kolo tako, da človek ne sme nikoli obupati. Z optimizmom v srcu odhaja gledalec iz teatra — in to je poleg razvedrila in smeha, ki ga nudi to delce, pozitivna stran igre.

Vsebina?

Tisočak, ki kroži svoja čudna pota, studenec, ki je vir najrazličnejših spletk, dvoje korajžnih zaljubljenecv, ki ne odnehata, pasivni krojaški mojster in njegov dobri duh v osebi agilnega pomočnika; vse to se prepleta v humornih situacijah in živahnih dialogih, ki dajejo obilo povoda za smeh in zabavo.

M. S—va.

Iz Gogoljevega pisma o gledališču

Gledališče nikakor ni igrača in nikakor ni prazna stvar, če upoštevaš, da ga lahko zasede hkratu kakih pet, šest tisoč ljudi in da to množico, katere posamezniki v osebni primerjavi nimajo nobene podobnosti drug z drugim in ki jih vendar lahko vse hkratu prevzame ista pretresljivost, da zajočejo z enakimi solzami in se zasmeyejo z istim skupnim smehom. To je tak kateder, s katerega lahko poveš svetu veliko dobrega.

*

Treba je z vsem bleskom spraviti na oder vsa najpopolnejša dramska dela vseh vekov in narodov. Treba jih je igrati pogosto, čim pogosteje. In to je mogoče storiti. Mogoče je narediti vse te igre

znova sveže, nove, zanimive za vse, za mlade in stare, samo če jih znaš kakor treba postaviti na oder. Nespametno je trditi, da so zastarele in da je občinstvo izgubilo smisel zanje. Publika nima svoje pristranosti, občinstvo pojde, kamor ga povedeš. Če bi ga pisatelji ne gostili s svojimi melodramami, ne bi imela okusa zanje in bi jih ne zahtevala. Vzemi najbolj odigrano dramo in jo vprizori, kakor jo je treba, in občinstvo jo bo posečalo v trumah. Molière mu bo nov in Shakespeare mu postane bolj vabljev kakor naj sodobnejši vodevil.

*

Ni ga višjega pretresa, kakor ga doživi človek pri popolni skladnosti vseh delov v celoti, kakršno je doslej bilo mogoče slišati samo pri muzikalnem orkestru in kakršna lahko povzroči, da moreš dramsko vprizoritev ponoviti večkrat kakor najbolj priljubljeno opero. Trdi, kar hočeš, toda zvoki duše in srca, izraženi z besedo, so veliko bolj raznoliki, kakor muzikalni zvoki.

*

Samo prvovrsten igralec - umetnik razume, kako važno je pogosto skupno branje kake igre. On ne dovoli igralcu niti tega, da bi se vloge naučil doma, marveč bo študij uredil tako, da se vse vloge naštudirajo v skupnosti in da se bo vsak igralec naučil svoje vloge pri skušnjah, da bo vsak izmed njih v pravi okolici in pravih okoliščinah že nehote in že samo zaradi stika z drugimi igralci čutil pravi ton za svojo vlogo. Pri takem delu se celo slab igralec lahko navzame marsičesa dobrega: dokler se še ni naučil svoje vloge na pamet, lahko marsikaj povzame po boljšem igralcu. Pri takem študiju si lahko vsak izmed njih nevede prisvoji dobršen del resničnosti in naravnosti, bodisi v govorjeni besedi, bodisi v kretnjah. Ton vprašanja določa ton odgovoru. Zastavi patetično vprašanje in prejel boš patetičen odgovor; zastavi vprašanje preprosto in prejel boš preprost odgovor. Vsak, tudi najprimitivnejši človek, ima sposobnost odgovarjati v skladu. Če pa se igralec nauči svoje vloge doma, boš prejemal od njega patetične, naučene odgovore, in ti odgovori ostanejo v njem za zmeraj; ne spremeniš jih z ničimer; od boljšega igralca v takem primeru ne bo sprejel ničesar; vse okoliščine, ki ga obdajajo

in vsi značaji, ki žive okrog njegove vloge, postanejo zanj mrtvi, kakor mu postane mrtva in tuja vsa igra, da se bo sam kretal v nji kakor mrlič med mrličmi. Samo resničen igravec - umetnik lahko čuti življenje, ki je zajeto v igri in lahko doseže, da to življenje postane vidno in živo za vse igralce.

*

Velikega igralca bo pri nevrednem ravnanju ovirala zlasti njegova znamenitost. Naj stori kaj nevrednega na primer Ščepkin ali Karatigin, glas o njegovem početju pojde po vsem mestu. Vidite, zakaj je nad vse važno, da nosi pri vsaki stvari poglobitno odgovornost človek, ki je znan slehernemu članu družbe.

Gledališče in občinstvo

Stalni obiskovalci so tisti ljudje iz občinstva, ki obiskujejo, kakor pove že beseda, stalno vse predstave ali vsaj pretežno večino predstav, kar jih eno ali več gledališč v sezoni igra. K tej vrsti publike spadajo najbolj fanatični ljubitelji in oboževalji gledališča, ne morda oboževalji kakega posameznega igralca ali igralke, ali kake posamezne vrste repertoarja, temveč skratka oboževalji vsega, kar je z bitjem in žitjem gledališča v kakršnikoli zvezi. Med njimi so pravi zagrizenci, entuziasti, in včasih naravnost teatromani. Tudi pri nas so obiskovalci, ki so videli eno in isto predstavo po petkrat do desetkrat, zapomnili smo si celo nekoga, ki je videl na primer znano kitajsko pravljico »Krog s kredo« 22 krat! Ta tip je sol, in sicer najdragocenejša sol vsakega gledališkega občinstva. Brez tega stalnega obiskovalca je občinstvo po vsem svetu siromašno, je hladno in ubogo, je kakor ognjišče brez ognja in kakor jed brez soli. V bistvu »stalni obiskovalec« ni nič drugega nego neke hujše vrste abonent. Razlika med njim in med abonentom je samo ta, da ni z gledališko upravo v nikakšni pogodbeni zvezi, da si izbira predstave sam in tudi dan obiska sam, pri čemer pa seveda prostovoljno plačuje polno vstopnino, ker za te

vrste obiskovalcev še niso uvedeni nikakšni popusti. Razen tega je možna razlika tudi v tem, da »stalni obiskovalec« enostavno ne zaupa gledališkemu vodstvu tako daleč, da bi stopil z njim v pogodbeno razmerje. Ta element zaupanja pa je ne samo v moraličnem, temveč predvsem v materialnem pogledu za vsako gledališko upravo pri finančnem kalkulu neizmerne važnosti in s tem trenutkom nastopi tudi dragocenost abonenta.

Abonent je ravno zaradi tega zaupanja, ki ga v naprej izkazuje gledališču, moralično in materialno temelj in najdragocenejši sestavni del vsakega, torej tudi našega gledališkega občinstva. V vseh repertoarnih gledališčih je abonentsko občinstvo velesila, s katero je treba najresneje računati. Abonenti so tista resna, izobrazena, občutljiva, kritična in hvaležna publika, ki zna z gledališčem resnično živeti, ki zna ostro zahtevati, ki pa zna, če vidi, da ne gre drugače, tudi zelo potrpeti. Abonent je duša gledališkega občinstva. Abonentsko občinstvo je predvsem tisto, ki omogoča gledališkim upravam, posebno v manjših mestih, da gojijo repertoarno resna in umetniško visoko pomembna dela, ki bi jih drugače samo v omejeni meri ali pa morda celo sploh ne mogla. V tej moralično materialni opori tiči tudi zgodovinski pomen abonentskega občinstva. Žalostno je pri našem opazovanju samo dejstvo, ki sem ga že ponovno pismeno ali ustno omenil, namreč, da mesto s cca 80.000 prebivalci v zadnjih letih ne premore večjega števila abonentov nego približno 550, in še to večino iz srednjega sloja. Obupno zevajoče nedostajanje iz vrst akademskih poklicev, iz trgovskih, industrijskih in drugih pridobitnih krogov podajajo naravnost porazno sliko o kulturnih potrebah in dolžnostih naše inteligence in našega kapitala.

Važno primes omikanega gledališkega občinstva tvori nadalje dijaštvo. Dijaštvo, ki prinaša k celotnemu, že omenjenemu sozvočju še svoj posebni čar mladostne zanesenosti, napadalnosti in upornosti, posebno barvo svojega vročega, iskrenega in zaverovanega, še ne utrjenega in neužaljenega idealizma ter posebni spontani in brezobzirni zvok svojega odobravanja ali svojega odklanjanja. Žalostno je samo spet dejstvo, da zanimanje dijaštva za

gledališče že davno ni več tisto, kakor je bilo svoječasno, da je obiskovanje gledaliških predstav med dijaštvom močno padlo in da na žalost tudi znamenito »dijaško stojišče«, ki je bilo posebno pri premijerah najodločilnejši faktor, danes zaradi nižanja dejanskega dijaškega nivoja, ali pa zaradi nesorazmernega prevladovanja nedijaških elementov, ne uživa več tistega ugleda, kakor si ga je po svoji stoletni tradiciji pošteno priborilo in zasluži.

Nič manj dragocena sestavina tega gledališkega občinstva je slednjič otroška mladina. Tista dobra, ljubka in nepokvarjena otroška mladina, ki z odprtimi očmi, z žarečimi lici, z rokami in z nogami, z glasnimi medklici, s smehom in vriskom, z jokom in s trepetom spremlja vse početje igralca na odru in ki se v svojem zanosu ne da zmotiti od nikakega, še tako strogega opomina, ne da iztrgati iz svojega sveta od nobene motnje, razen od tiste, ki jo zagrešijo na odru. Otroško občinstvo je kakor čisto, lepo in nežno odprto srce. Gorje mu, kdor se ga neprevidno dotakne, kdor ga sirovo rani ali celo umaže in zastrupi. Otroško občinstvo je neučeno, toda motil bi se, kdor bi mislil, da je neumno. Kdor je kdajkoli opazoval otroške predstave, je moral ugotoviti, da imajo otroci mnogo več kritičnega duha, kakor pa se nam odraslim marsikdaj zdi. Igralec, ki za otroke ne zna zanimivo igrati, je prav gotovo nekje zelo slab ali pa sploh ni igralec. Gledališča, ki ne znajo v zadostni meri skrbeti za mladinske predstave, ne vedo, da izgubljajo s tem najmanj polovico svojega najboljšega občinstva.

V tej zvezi pa ne bi rad zamudil priložnosti, da ne bi omenil tudi nekaterih potez, ki se tičejo splošnega vedenja gledališkega občinstva. Kakor bo zvenelo morda malenkostno, se mi vendar zdi na moč potrebno poudariti, da se omikano občinstvo očituje tudi s tem, da ne prihaja v gledališče prepozno, da ne hruli zaradi svoje zamude nedolžnih vratarjev, da ne loputa z vrati, da hodi po gledališču potihem, da med predstavo ne kiha naglas, ne kašlja na vse grlo, ne zoblje lešnikov, ne je bonbonov in ne mečka papirčkov, ne dreza v svojega soseda, ne dela glasnih opazk ter ne pljuje po tleh.

Vse te nelepe in nespodobne navade in razvade prepušča omikano občinstvo onemu drugemu, na žalost večjemu delu, ki je po

vsem svetu v strahotni večini in ki smo ga imenovali: manj omikano ali neomikano občinstvo in ki ga delim v glavnem na dva tipa in sicer na prvega, ki nastopa tudi posamezno in ki se imenuje *Filister*, in drugega, ki nastopa samo v množini in ki se imenuje *sodrga* ali *drhal*.

Za oznako prvega tipa, vseobsežnega, vsevladajočega, povsod bivajočega *Filistra*, tega večnega nasprotnika umetnosti in zagrizenega preganjalca vsega umetnostnega nehanja, bom porabil enostavne besede, ki sem jih svojčas napisal o njem že v »Gledaliških zapiskih«: »*Filister* gledališče sovraži in ljubi samega sebe. V gledališče zahaja redko in še ta čas samo iz kulturne laži, iz hinavstva in ničmurnosti, in iz najbolj omejene, rekel bi skoraj, mesene sebičnosti. Vse, kar je na svetu resnega in visokega ga ne zanima, nerešljivim problemom se roga, upornost mrzi in jo strelja z zakoni, hrepenenje prezira in ga izstrada v grob. *Filister* noče nikakršnih duševnih pretresov in tudi nobenih premissljevanj, on hoče miru in zabave, počitka in dobre prebave, hedonskega ugodja in srečnega, tolstega spanja. »Jej dobro, spi dobro, ne vznemirjaj si duše in samega sebe spoštuj in dobro boš živel na zemlji« — to je njegova prva in zadnja človeška in božja zapoved. *Filister* je kakor močvirje za vsako kulturno pot, je kakor ječa in klada za vsak kulturni razvoj. Ena največjih in najsvetejših, pa tudi najsrđitejših nalog gledališča je borba proti *Filistru*. *Filister* je edini tip gledališkega občinstva, za katerega ne verjamem, da se da spremeniti. *Filistra* ni mogoče poboljšati, *Filistra* je možno samo premagati.«

Drugi tip neomikanega občinstva, ki nastopa samo v masi, pa je: *drhal*. *Drhal* je zame skupna oznaka za tipične duševne lastnosti in nima, kakor bi morda kdo mislil, z nižjimi sloji in širšimi plastmi naroda ali ljudstva, v bistvu nobenega opravka. To gledališko *drhal* tvorijo prav tako denarni mogotci, kakor meščanski inteligenti, prav tako neotesani rokodelci kot brezposelni predmestni postopači. Njihovo življenje je surovo in večinoma čisto nagonsko, njihove želje so čutne narave, njihov kriterij je plitek in pocestno banalen, njihova umska izobrazba navadno minimalna in njihova srčna kultura enaka ničli. Tak tip gledališkega občinstva je najbolj anonimen, pa vendar je včasih v svoji tajinstveni oblasti tako

mogočen, da ji zapadajo marsikdaj tudi najbolj zreli, a sicer nesamostojni in plahi duhovi. »Boj drhali!«, to je druga vojna parola, ki jo nosi gledališče globoko v jedru zapisano v svojem poslanstvu.

Čim bolj bosta izginjala iz človeškega občestva ta dva tipa, tip filistra in tip drhali, tem bolj se bo tudi gledališče bližalo svoji čisti, jasni in zadnji edino nepotvorjeni podobi, ki jo bo potem kakor v zrcalu pokazalo skupnosti, v kateri se je izoblikovalo in v katerem bo tista skupnost ugledala svoj pravi obraz in spoznala, da je to, kar je hotela biti, namreč ne samo: narod, temveč resničen in pravi kulturni narod.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio
J. POGAČNIK
LJUBLJANA
Aleksandrova cesta 3
se priporoča

ALFONZ BREZNIK

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 % blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 % svinčenege superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metalno akcijsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

TISOČAK VTELOVNIKU

Veseloigra v treh dejanjih. — Spisala Maks Ferner. — Prevedel Pavel Golia.

Inscenator: ing. arch. E. Franz.

Režiser: B. Krett.

Boštjan Iglič, krojaški mojster	Gregorin
Barbara, njegova žena	Rakarjeva
Micika, njiju hči	M. Boltarjeva
Jakec, krojaški pomočnik	Daneš
Jakob Blažon, bogat kmet	Bratina
Andrej, njegov sin	Stupica
Pavel Potočnik	Pianecki
Delavec	Vertin

Razsvetlo Premk.

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko
ordnira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.
in od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Celovška cesta 32 // Telefon 34-48

